

*Рудик В.К., к.е.н., доцент, директор Інституту бізнесу і фінансів
Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець–Подільський, Україна*

ПОТЕНЦІАЛ БАГАТОРІВНЕВИХ ПЕНСІЙНИХ МОДЕЛЕЙ В УМОВАХ ПРОЯВУ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В СУСПІЛЬСТВІ

Формування національної пенсійної системи вважається досить тривалим процесом, який може охоплювати як періоди економічного розвитку суспільства, так і його кризові періоди. Тому важливим є побудувати таку пенсійну модель, яка б могла ефективно функціонувати в різних економічних умовах життя суспільства, оперативно реагувала на прояви фінансових криз, мала механізми захисту фінансових ресурсів громадян пенсійного віку від різноманітних ризиків.

Вітчизняне пенсійне законодавство передбачає побудову трьохрівневої національної пенсійної системи, яка включає використання розподільних і накопичувальних типів пенсійних програм для громадян. На сьогоднішній день в обов'язковому порядку функціонує тільки перерозподільна пенсійна система, яка формує перший рівень української пенсійної моделі. Накопичувальні пенсійні програми найшли своє відображення тільки в добровільній формі через недержавне пенсійне забезпечення, яке функціонує на третьому рівні вітчизняної пенсійної системи. Другий рівень, який передбачає використання системи обов'язкового накопичувального пенсійного страхування прогнозується запровадити найближчим часом. Проте прояви фінансової кризи у світі, а також в нашій країні, мотивували наукові дискусії серед фахівців щодо необхідності, доцільності, часу запровадження і використання обов'язкових накопичувальних пенсійних програм.

Як показує зарубіжний досвід, національні пенсійні системи, в більшості випадків, зазнали фінансових втрат в результаті прояву світової фінансової кризи. Вони не змогли оперативно розробити дієвих заходів, щоб ефективно протидіяти їй. Результати досліджень фінансистів показали, що фінансова криза мала неоднаковий вплив на різні типи пенсійних систем в країнах [1;2]. Особливо відчувався дефіцит коштів для розподільних пенсійних систем, для яких фінансова криза ще більш чіткіше виявила вже давно існуючі проблеми. Зниження росту ВВП в національних економіках, підвищення рівня безробіття, відповідно недоодержання фінансових ресурсів в солідарні пенсійні системи, призвели до зростання дефіциту пенсійних коштів на даному рівні. Крім того негативні тенденції в демографічній сфері також впливають на фінансове становище перерозподільних пенсійних систем.

В країнах, в яких функціонують накопичувальні пенсійні системи, кризові явища проявилися в зниженні вартості активів пенсійних фондів, відповідній реакції на фінансову кризу фондового ринку. Більшість пенсійних активів вкладалися в акції і нерухомість, значно менша їх питома вага інвестувалася в облігації і на депозити [1]. Такі явища призводять до зниження пенсійних

ЕКОНОМІЧНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

виплат, так як зменшується інвестиційний дохід учасників накопичувальних пенсійних програм, а в тих пенсійних програмах, в яких встановлені суми пенсійних виплат – до збільшення навантаження на відповідні пенсійні фонди.

Характеристика комбінованих пенсійних систем, які включають перерозподільні і накопичувальні типи пенсійних програм показала, що вони виявилися більш стійкішими до прояву фінансових криз в суспільстві. Їх практичне використання забезпечує диверсифікацію ризиків в пенсійній сфері і сприяє значній фінансовій підтримці обов'язкових солідарних пенсійних систем. Саме можливість використання різних джерел фінансування пенсійних виплат надає пріоритетного значення багаторівневим пенсійним системам.

Більшість країн посилюють роль комбінованої пенсійної системи. В їхніх пенсійних моделях перерозподільні пенсійні системи, в більшості випадків, є обов'язковими, а накопичувальні використовуються і в добровільній і обов'язковій формах. Дослідження показують, що домінуючою, в сучасних умовах, виступає перерозподільна пенсійна система. На її долю припадає в середньому 68% всіх пенсійних виплат більшості розвинутих країн світу, тоді як на обов'язкові накопичувальні пенсійні системи – 19% і на добровільні накопичувальні пенсійні програми – 13% [2, с.3].

Нинішні тенденції розвитку національних пенсійних моделей складаються такі, що збільшується питома вага обов'язкових перерозподільних і накопичувальних пенсійних програм в їх структурі. Вони дозволяють збільшувати коефіцієнт заміщення саме за рахунок обов'язкових пенсійних програм. Це досить важливий фактор, який дозволяє громадянам пенсійного віку в достатній мірі замінити свої середні заробітні плати, які вони одержували в працездатному віці. Варто зазначити, що в Угорщині коефіцієнт заміщення по обов'язковим перерозподільним і накопичувальним пенсійним програмам становить 106%, тобто розмір пенсії перевищує середній рівень заробітної плати в країні. Достатньо високий даний показник у Данії – 89,8%, Словаччині – 74,5% [3].

Під час прояву фінансової кризи зарубіжні і українські фінансисти по різному оцінювали роль накопичувальної пенсійної системи в структурі національних пенсійних моделей. Одні відмічали, що вона більш вразлива до фінансової кризи, ніж перерозподільна пенсійна система, інші зазначали, що вона абсолютно не підвладна впливу будь – яких фінансових криз і виступає як інструмент підтримки першого рівня [2]. Коваль О.П., досліджуючи дані питання, вважає змішані пенсійні системи також оптимальними, які повинні забезпечити диверсифікацію ризиків та здатність протистояти власній фінансовій нестабільності. Він приєднується до тих фахівців, які виступають за впровадження в Україні другого рівня національної пенсійної системи [4, с. 74].

Таким чином, формування багаторівневої пенсійної системи в нашій країні, є оптимальним варіантом подальшого проведення пенсійної реформи в сучасних умовах. Запровадження другого рівня дасть змогу сформувати повноцінну вітчизняну пенсійну модель, яка відображена в національному пенсійному законодавстві. Одночасне функціонування всіх трьох її рівнів повинно сприяти стабільності у сфері пенсійного забезпечення, незалежно від проявів фінансових криз в суспільстві.

Література

1. Влияние глобального финансового кризиса на системы социального страхования и пенсионные системы. [Электронный ресурс] – Режим доступа. <http://www.actuaris.ru/magazine/detail.php.ID=4873>.
2. Пенсионные системы после кризиса: обзор центра макроэкономических исследований Сбербанка России. Май 2011 г. [Электронный ресурс] – Режим доступа. http://www.pdf.ru/common/img/uploaded/files/pdf/press_center/pens_syst.pdf.
3. OECD(2011), "Pension at a Glance 2011: Retirement – income systems in OECD and G20 countries", OECD, Paris.
4. Коваль О.П. Місце і роль загальнообов'язкової накопичувальної складової в багаторівневій пенсійній системі України: антикризовий аспект//Фінанси України, 2012, №6. – с. 74.
5. Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 8 липня 2011 р. № 3668-VI, 2011р.// «Голос України» від 13 вересня 2011р. // www.rada.gov.ua.

*Савчинська Т.І., студентка
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна*

ПРОБЛЕМИ ПОШУКУ МЕХАНІЗМІВ МОТИВАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

За умов ринкової економіки забезпечення високої прибутковості виробництва, яке стає неможливим без випуску якісної, конкурентоспроможної продукції, також без врахування реального споживчого попиту, стійкої роботи підприємства в загальному – головний орієнтир господарської діяльності підприємства. А, перш за все, це залежить від якості та конкурентоспроможності персоналу підприємства. Отже, можна виділити одне із основних завдань кожного керівника підприємства – формування системи мотивації праці, притаманної ринковій системі.

Одне з центральних місць в системі внутрішнього управління фірмою посідає мотивація ефективної праці робітників. Вона представляє адміністративне управління і представлена непрямым, опосередкованим управлінням, що подається через інтереси працівників з використанням специфічних методів та форм забезпечення їх матеріальної та моральної зацікавленості до праці та досягненні високих її результатів.

Отже,необхідною умовою для раціонального виконання запланованих